

DOI: <https://doi.org/10.26565/1992-2337-2024-2-32>
УДК 330.341.1

Олійник Назар Олександрович,
аспірант
Державного університету «Житомирська політехніка»,
вулиця Чуднівська, 103, м. Житомир, 10005, Україна
e-mail: exsnaz@gmail.com <https://orcid.org/0009-0002-3789-6587>

АНАЛІЗ ІННОВАЦІЙНИХ ПАРАДИГМ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ РЕГІОНІВ

Анотація. Удосконалено інноваційну парадигму управління інноваційним розвитком регіонів через стратегічний підхід, що взаємозв'язує всі ланки в єдиному напрямку – вертикальній інтеграції та динамічному розвитку стратегічного лідерства та повної координації інновацій, що: створюють великі можливості у бізнесі; враховують не лише технологічну, а й соціальну користь, а не лише безпосередню вигоду; не враховують стадію розробки фундаментальних ідей; інноваційні знання враховують соціальні процеси, трансформацію знань в результаті взаємодії формалізованого та неформалізованого знань, орієнтацію на експорт високотехнологічної продукції; заснування на єдності технологічних та нетехнологічних інноваціях учасників у часі та просторі, взаємопроникненні, вбудовуванні технологій, знаннях, економіці екосистеми.

Ключові слова: *інноваційна парадигма, стратегічний підхід, управління інноваційним розвитком регіонів.*

Постановка проблеми. Критики виділяють у якості основного недоліку орієнтованість на економіку країн із західною моделлю розвитку, що характеризуються незначною часткою держави у валовому регіональному продукті, розвиненим ринком праці та капіталу, країни, що розвиваються, залишаються в менш вигідному становищі [1].

Метою дослідження є удосконалення інноваційної парадигми управління інноваційним розвитком регіонів через стратегічний підхід.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Цей аргумент є одним з найважливіших. Крім цього, дослідники методики не погоджуються і з самою концепцією конкурентоспроможності. Так, П. Кругман вважає, що оцінювати конкурентоспроможність у світовій економіці не так і небезпечно, а конкуренція країн зовсім інша, ніж у компаній [2].

Як цитувати: Олійник Н. О. Аналіз інноваційних парадигм управління інноваційним розвитком регіонів. *Державне будівництво*. 2024. № 2 (36). С. 477–485. DOI: <https://doi.org/10.26565/1992-2337-2024-2-32>

In cites: Oliinyk, N.O. (2024). Analysis of innovative paradigms of management of innovative development of regions: theoretical basis. *State Formation*, no.2(36), 477–485. DOI: <https://doi.org/10.26565/1992-2337-2024-2-32> [in Ukrainian].

© Олійник Н. О., 2024

This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0

Інші вчені вважають, що така концепція не сприяє зближенню країн, спільним інтересам, а навпаки, сприяє їхньому протистоянню на зовнішньому ринку [3]. Він також звернув увагу на багато недоліків методик розрахунків індексів конкурентоспроможності міжнародних організацій.

Країна може змінити свій індекс конкурентоспроможності залежно від структурних показників своєї економіки, тобто під впливом зовнішніх факторів на стратегічні для неї ресурси, наприклад, різких змін цін на системоутворюючу сировину, що суперечить концепції конкуренто-спроможності. До того ж, як зазначають автори [4], не можна точно відповісти, що рейтинги СЕФ та INSEAD вимірюють зростання саме конкурентоспроможності, а не іншого з 98 показників розвитку тієї чи іншої країни (раніше до 2018 року показників було 114). Немає чіткого розуміння вектора розвитку, методика лише констатує становище країн, не даючи прогнозів, і навіть, за деяких здійснених у 2018 році змін у методиці, можливі й негативні моменти, оскільки самі зміни унеможливають оцінку динаміки індексу за індикаторами, які змінюються, тобто ускладнюється сумісність таких показників.

Дослідники все частіше говорять про вимір рейтингу країни за допомогою інших показників, включаючи навіть таку концепцію, як «щастя» (Макгрегор та Пау) [5]. Для ефективної реалізації стратегії розвитку, заснованої на інноваціях, в нових умовах потрібен всеосяжний підхід до ІР та його напрямів, з більш широкими можливостями та стратегічним баченням для підтримки та покращення інноваційного розвитку регіонів (Су та Чен) [6] та системи передачі технологій (Коуен, Зінов'єва) [7]. На думку Р. Констанца, навіть після глобальної фінансової кризи 2008 основний вимір розвитку, ВВП, ігнорує соціальні витрати, вплив на навколишнє середовище та нерівність доходів [8]. Загалом, основним критерієм розбіжності думок щодо методики розрахунку вважається різний погляд на використання як основний індикатор валового внутрішнього продукту (ВВП) за обмінним курсом на душу населення. Проведений у роботі аналіз економіки країн, які очолюють рейтинг за глобальним індексом конкурентоспроможності (ГІК), при розгляді індексу зростання валового внутрішнього продукту (базовий – 2000 рік) до 2020 року за паритетом купівельної спроможності (ПКС) та номінальним ВВП, а також темпами зростання ВВП розвинених країн, підтверджує цей висновок.

Коефіцієнти паритету купівельної спроможності є альтернативним способом розрахунку обмінного курсу між країнами, проте не показують дійсну картину їх економічного розвитку. Це свідчить про наявність умовної конвергенції (бідні країни ростуть швидше за багатих за інших рівних умов, тобто зростання країни відбувається тим швидше, чим далі вона знаходиться від власного стійкого стану), властивої сировинним економікам, що розвиваються.

Тут необхідна парадигма вбудовування та ув'язування інноваційного розвитку у визначальні підсистеми економічної системи. У зв'язку з цим, можна відзначити, що у своїх дослідженнях Д. Норт і Р. Томас [9] зазначали, що такі фактори, як інновації, людський капітал, ресурсозбереження тощо, самі

представляють економічне зростання, тобто є результатом, а чи не причинами економічного зростання. Далі автори стверджують, що така можливість реалізується за рахунок ефективної економічної організації, що створює сприятливі умови для економічного зростання [9]. Іншими словами, для забезпечення економічного зростання економіки необхідні структурна, технологічна, соціальна модернізація та відповідні інструменти управління. При цьому, розглядаючи регіональний розвиток, вітчизняні та зарубіжні дослідники наголошують на нерівномірності у розвитку територіальних утворень, можливість існування диспропорцій, як наслідок, йде нерівномірний розвиток інноваційної діяльності в різних регіонах у рамках однієї країни. Тому орієнтація на інноваційну модель розвитку потребує змін самої інноваційної спрямованості в управлінні, визначення та орієнтації вектора стратегічного інноваційного розвитку, цілей, механізмів та пріоритетів розвитку. Таким чином, інноваційний розвиток та темпи зростання економіки взаємопов'язані. Це означає, що в аналітичній роботі необхідно подолати існуючий, явно застарілий підхід, який вивчає мікро- та макроекономічні показники ізольовано один від одного. Дуже мало уваги приділяється системній аналітиці, пов'язаної з оцінкою соціально-економічних відносин, що виражають взаємну зумовленість між показниками макро-, мезо- та мікроекономіки.

Сучасна системна інноваційна парадигма. Аналіз досліджень інноваційного розвитку регіонів, ролі технологічних змін свідчать, що структура інноваційного розвитку має враховувати не лише технологічні зміни, а й системно розглядати взаємозв'язки та взаємозалежності в усіх напрямках соціально-економічного, валютно-фінансового, управлінського та ін., «поширюючи окремий аналіз приватних проблем у цілісне уявлення про інноваційний розвиток.

В іншому випадку, без урахування загальних закономірностей розвитку змін у технологіях з'являється розрив між макро, мезо- та мікрорівнем економічного аналізу, як це демонструється в методології оцінки ГПК (на макрорівні) або реалізації стратегічних програм інноваційного розвитку (мезо-, мікрорівні). Тобто вивчаються, аналізуються лише впливу макроекономічні показники окремих нововведень чи навіть загальна інноваційна активність економіки (країни, регіону, організації), на мезорівні досліджуються зміни у галузевих і міжгалузевих пропорціях, частками у ВВП та інші макроекономічними показниками. Тим часом практично не досліджено взаємозв'язку між поширенням інновацій, можливостями інноваційного розвитку та тими чи іншими структурними зрушеннями. Такий зв'язок, залежність, у найкращому разі, може констатуватися. Для вироблення дієвого механізму управління інноваційним розвитком країни та її регіонів важливим є розуміння, чітке уявлення таких взаємозв'язків, тобто, як відбувається інтеграція окремих інноваційних процесів у цілісні напрями розвитку, природа структурних зрушень та пояснення перерахованих процесів із необхідною повнотою. Отже, для ефективної реалізації програм ІРР необхідно визначити основні взаємопов'язані напрямки, за якими треба рухатися і мати можливість

оцінки рівня ІРР, мати інструменти для визначення інноваційності економіки регіонів і в цілому країни, і визначальні фактори, щоб досягти ефективного розвитку, тобто визначити саму інноваційну парадигму. Таким чином, в основі інноваційного розвитку знаходиться складний взаємозв'язок та взаємовплив технологічних, наукових, управлінських, економічних можливостей та потреб суспільства, результат такої непрості взаємодії необхідно дослідити. Збереження перекосу у напрямках розвитку ускладнює розуміння механізмів конкуренції та відбору альтернативних програм, технологій, нерівномірності економічного зростання, не дозволяє ефективну розробку та формування програм розвитку без з'ясування причин технологічних та структурних зрушень. Інноваційні парадигми, на яких ґрунтуються нинішні підходи, зосереджені в основному на науці, технологіях та економіці та мають обмежені відповіді на процес глобальних економічних та інституційних змін.

Як зазначають Дж. Стілго, Р. Оуен, і Ф. Макнахтен, парадигма технологічних інновацій змістилася у бік ширшого діалогу між науковими дослідженнями, технологічними інноваціями та соціальним розвитком [10]. Розвинені економіки вдосконалили свої основні інноваційні парадигми такі, як роль організованих інновацій та сильні національні інноваційні системи у Фінляндії та Швеції, однак, не в достатньо врахованому досвіді управління інноваціями в країнах, що розвиваються, таких, як Китай, Індія та в цілому Азіатського регіону. З іншого боку, внесок азіатських цивілізацій, представлених Китаєм, Індією та іншими країнами Азіатсько-Тихоокеанського регіону, у глобальний розвиток поступово збільшується.

На основі аналізу сучасних інноваційних парадигм, за впливом їх на ринок (і на екзогенному рівні), отримуємо 3 основні категорії парадигм, характеристики яких представлені у таблиці 1. Представлені в таблиці 1 три типи традиційних інноваційних парадигм ігнорують провідну та суттєву роль стратегічного підходу, реалізацію та перетворення інноваційних цінностей на макроекономічному рівні – стратегічному для економіки країни та регіону, без урахування взаємозв'язку та залежностей.

У своїй праці «Цілісні інновації: інноваційна парадигма, що виникає» вчені-дослідники з Китаю Джин Чен, Сімін Ін, Лян Мей (Jin Chen, Ximing Yin, Liang Mei) представляють нову парадигму інновацій – цілісні інновації (Holistic Innovation – HI), засновану на стратегічному баченні завдання інноваційного розвитку [11]. Вона поєднує воедино чотири основні елементи цілісних інновацій поняттями: «стратегічний», «тотальний», «відкритий» і «спільний», тобто всі традиційні існуючі нині парадигми взаємопов'язані з органічною інтеграцією в цілісні інновації з спрямованістю на реалізацію загальної Стратегії інноваційного розвитку, з метою досягнення сталого зростання» [11]. Стратегічне бачення управління вимагає, щоб бізнес-лідери не просто розглядали технологічні інновації як окремий вид діяльності, а й включали їх у загальну мету розвитку та весь процес управління економікою.

Таблиця 1. – Загальний опис та порівняльний аналіз традиційних інноваційних парадигм

Table 1. – General description and comparative analysis of traditional innovation paradigms

Категорія	Підхід	Джерело	Характеристика	Недоліки
1. Засновані на часткових елементах	споживацькі, підтримуючі (фон Хішпел, 1986) та підривні інновації (Крістенсен, 1997). Євроатлантична модель (США, Великобританія, Німеччина, Італія та малі європейські країни)	запропоновані американськими вченими	споживачі створюють інноваційні ідеї та продукти; з'являються не тільки нові продукти, але відбувається і якісна зміна співвідношення цінностей на ринку – підривні інновації; підтримуючі інновації – покращують продукт, що розвивається новий ринок	недолік інвестицій у творців продуктів, швидка зміна продукції на ринку, для компаній, які не перебудувалися, загрожує банкрутство
2. Засновані на імітації інновації, та вторинні інновації	використовуються існуючі інновації з доданням конкурентних переваг (Альтернативна модель: Таїланд, Чилі, Туреччина, Йорданія, Португалія)	дослідження вчених Індії та Китаю	включає відповідальні інновації та соціальні інновації	увага зосереджена на концептуальному, культурному чи соціальному аспекті інновацій, ігноруючи тим самим важливість технологічних факторів
3. Включає в себе парадигми, орієнтовані на горизонтальну взаємодію та інтеграцію таких факторів, як знання, ресурси та ін.	інновації, засновані на дизайні (Японська модель), відкриті інновації, інноваційні знання, (Східно-азійська модель: Японія, південна Корея, Гонконг), повна (тотальна) інновація – конвергенція інновацій та економіки (євроатлантична модель (США, Великобританія, Німеччина, Італія та малі європейські країни)	розроблені вченими Америки, розвинені вченими Європи, азіатськими: корейськими, японськими, китайськими вченими	інновації, що регулюються дизайном, створюють великі можливості у бізнесі; враховують не лише технологічну, а й соціальну користь, а не лише безпосередню вигоду. немає стадії розробки фундаментальних ідей, інноваційні знання враховують соціальні процеси, трансформацію знань в результаті взаємодії формалізованого та неформалізованого знань, орієнтація на експорт високотехнологічної продукції, засновані на єдності технологічних та нетехнологічних інноваціях учасників у часі та просторі, взаємопроникнення, вбудовування технологій, знань, економіки екосистеми	не розглядають вертикальну інтеграцію і тому існує ризик бути надмірно відкритим і позбавленим основної компетенції

Важливо враховувати глобальні економічні, соціальні та технологічні тенденції та поєднувати їх із регіональним стратегічним мисленням. Галузі також повинні сформулювати стратегії, що ґрунтуються на зовнішньому оточенні (міжгалузевих зв'язках) та інноваційній системі, щоб з'єднати різні елементи разом (екосистему) для створення конкурентних переваг [11]. Тотальність розглядається в рамках концепції тотального управління інноваціями (ТІМ), що базується на синергетичному зв'язку між її елементами: технологічними, маркетинговими, організаційними (структурними) та інституційними. Для цього потрібні дієві механізми управління інноваційним розвитком. Відкритість та спільність передбачають вертикальну інтеграцію, горизонтальну взаємодію та динамічний розвиток, тобто управління та координація не між окремими технічними факторами, а загалом по всій вертикалі – інтегруються як стратегія, так наука та техніка. Подані в таблиці 1 традиційні парадигми об'єднуються в новій парадигмі через стратегічний підхід, що взаємозв'язує, всі ланки в єдиному напрямку – вертикальній інтеграції та динамічному розвитку стратегічного лідерства та повної координації.

С. Ілляшенко [4] визначив нову інноваційну парадигму як взаємопов'язаний, підхід на основі відкритої архітектури, що базується на продуктових інноваціях, потребує радикалізації та використання фундаментальних знань, що потребує інтенсивності вертикальних та комплементарних зв'язків. М. Рошка, О. Веремейчик [1] визначили парадигму розвитку як деяку нову множину принципів, які беруть за основу при черговій фазі розвитку та характеризувала нову техніко-економічну парадигму, акцентуючи увагу на те, що головний елемент розвитку системи не лише технологічні зміни, а й інновації в економіці, отже, та в управлінні. У такому ракурсі важливим стає облік проникнення технічних нововведень в інші галузі, сфери економіки через працю, капітал, зміни структури, що потребує узгодження всіх підсистем.

В умовах раніше описаної та властивої сировинним економікам умовної конвергенції, що розвивається, техніко-економічна парадигма про необхідність вбудовування та ув'язування інноваційного розвитку в визначальні підсистеми економічної системи є принциповою необхідністю. Кількісні методи та моделі дослідження регіонального розвитку Важливим аспектом управління будь-якою економічною системою, у тому числі її інноваційним розвитком, є наявність методів і моделей, що дозволяють проводити оцінювання основних критеріїв та результатів розвитку системи, можливість порівняння та контролю над динамікою, визначення напрямку змін обраних критеріїв розвитку. Це вимагає опису досліджуваних об'єктів, показників параметрів на які можна аналізувати та впливати, щоб досягти поставленої мети. Отже, важливо визначити керуючі механізми та напрямки розвитку для реалізації програм інноваційного розвитку регіону.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Рошка М. С., Веремейчик О. Ф. Інноваційний розвиток торговельного підприємства: поняття та вибір напрямку. *Європейський вектор економічного розвитку*. 2010. № 2 (9). С. 221.
2. Krugman, P. Competitiveness: A Dangerous Obsession. *Foreign Affairs*. 1994. Vol. 73 (2). С. 28–44.
3. Яремко Л. А. «Нова економіка» та інноваційний розвиток. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2011. № 3. Т. 1. С. 40–45.
4. Ілляшенко С. М. Управління інноваційним розвитком: проблеми, концепції, методи : навч. посіб. Суми : Університетська книга, 2003. 278 с.
5. McGregor J. A., Pouw N. Towards an economics of well-being. *Cambridge Journal of Economics*. 2017. № 41 (4). С. 1123–1142.
6. Su Y.-S., Chen J. Introduction to regional innovation systems in East Asia. *Technological Forecasting and Social Change*. 2015. № 100. С. 80–82.
7. Cowan R., Zinovyeva N. University effects on regional innovation. *Research Policy*. 2013. № 3. Vol. 42. С. 788–800.
8. Costanza R., Kubiszewski I., Giovannini E. Development: Time to leave GDP behind. *Nature News*. 2014. № 7483. Vol. 505. С. 283–285.
9. North D. C., Thomas R. P. The rise of the western world: A new economic history. Cambridge : University Press, 1973. 170 p.
10. Stilgoe J., Owen R., Macnaghten P. Developing a framework for responsible innovation. *Research Policy*. 2013. № 42 (9). С. 1568–1580.
11. Chen J., Yin X., Mei L. Holistic Innovation: An Emerging Innovation Paradigm. *International Journal of Innovation Studies*. 2018. № 2. С. 1–13.

Стаття надійшла до редакції 19.08.2024 р.

Стаття рекомендована до друку 22.09.2024 р.

Olînyk N. O.,

Postgraduate Student, Zhytomyr Polytechnic State University,

103, Chudnivska Street, Zhytomyr, 10005, Ukraine

e-mail: exsnaz@gmail.com <https://orcid.org/0009-0002-3789-6587>

ANALYSIS OF INNOVATIVE PARADIGMS OF MANAGEMENT OF INNOVATIVE DEVELOPMENT OF REGIONS

Annotation. The innovative paradigm of managing the innovative development of regions has been improved through a strategic approach that interconnects all links in a single direction – vertical integration and dynamic development of strategic leadership and full coordination of innovations, which: create great opportunities in business; take into account not only technological, but also social benefits, and not only direct benefits; do not take into account the stage of developing fundamental ideas; innovative knowledge takes into account social processes, the transformation of knowledge as a result of the interaction of formalized and informal knowledge, orientation towards the export of high-tech products; based on the unity of technological and non-technological innovations of participants in time and space, interpenetration, integration of technologies, knowledge, and the economy of the ecosystem.

Modern systemic innovation paradigm. Analysis of research on the innovative development of regions, the role of technological changes indicate that the structure of innovative development should take into account not only technological changes, but also systematically consider the

relationships and interdependencies in all areas of socio-economic, monetary and financial, managerial, etc., "expanding the separate analysis of private problems into a holistic view of innovative development.

Otherwise, without taking into account the general patterns of development of changes in technologies, a gap appears between the macro, meso and micro levels of economic analysis, as demonstrated in the methodology for assessing GIC (at the macro level) or implementing strategic programs for innovative development (meso, micro levels). That is, only the impact of macroeconomic indicators of individual innovations or even the overall innovative activity of the economy (country, region, organization) is studied and analyzed, at the meso level changes in sectoral and inter-sectoral proportions, shares in GDP and other macroeconomic indicators are studied. Meanwhile, the relationship between the spread of innovations, the possibilities of innovative development and certain structural shifts has been practically not studied. Such a connection, dependence, at best, can be stated. To develop an effective mechanism for managing the innovative development of the country and its regions, it is important to understand, have a clear idea of such relationships, that is, how individual innovation processes are integrated into holistic development directions, the nature of structural shifts and explain the listed processes with the necessary completeness. Therefore, for the effective implementation of IRR programs, it is necessary to determine the main interrelated directions along which one should move and be able to assess the level of IRR, have tools for determining the innovativeness of the economy of regions and the country as a whole, and determining factors to achieve effective development, that is, to determine the innovation paradigm itself. Thus, at the heart of innovative development is a complex relationship and mutual influence of technological, scientific, managerial, economic capabilities and needs of society, the result of such a complex interaction must be studied. The persistence of the skew in the directions of development complicates the understanding of the mechanisms of competition and the selection of alternative programs, technologies, uneven economic growth, does not allow the effective development and formation of development programs without clarifying the causes of technological and structural shifts. The innovation paradigms on which current approaches are based are focused mainly on science, technology and economics and have limited responses to the process of global economic and institutional changes.

Developed economies have refined their core innovation paradigms, such as the role of organized innovation and strong national innovation systems in Finland and Sweden, but have not sufficiently considered the innovation management experience of developing countries such as China, India and the wider Asian region. On the other hand, the contribution of Asian civilizations, represented by China, India and other countries in the Asia-Pacific region, to global development is gradually increasing.

Keywords: *innovation paradigm, strategic approach, management of innovative development of regions.*

REFERENCES

1. Roshka, M.S., Veremeychuk, O.F. (2010). Innovative development of a commercial enterprise: concept and choice of direction. *Yevropeyskyy vektor ekonomichnoho rozvytku*, vol. 2(9), 221. [in Ukrainian].
2. Krugman, P. (1994). Competitiveness: A Dangerous Obsession. *Foreign Affairs*, vol. 73 (2), 28–44. [in Ukrainian].
3. Yaremko, L.A. (2011). "New Economy" and Innovative Development. *Marketynh i menezhment innovatsiy*, vol. 3, no. 1, 40–45. [in Ukrainian].
4. Ilyashenko, S.M. (2003). Management of innovative development: problems, concepts, methods. Universytet-ska knyha. Sumy. [in Ukrainian].
5. McGregor, J.A., Pouw, N. (2017). Towards an economics of well-being. *Cambridge Journal of Economics*, vol. 41 (4), 1123–1142.

6. Su, Y.-S., Chen, J. (2015). Introduction to regional innovation systems in East Asia. *Technological Forecasting and Social Change*, vol. 100, 80–82.
7. Cowan, R., Zinovyeva, N. (2013). University effects on regional innovation. *Research Policy*, vol. 3, no. 42, 788–800.
8. Costanza, R., Kubiszewski, I., Giovannini, E. (2014). Development: Time to leave GDP behind. *Nature News*, vol. 7483, volume 505, 283–285.
9. North, D.C., Thomas, R.P. (1973). *The rise of the western world: A new economic history*. University Press, Cambridge. UK.
10. Stilgoe, J., Owen, R., Macnaghten, P. (2013). Developing a framework for responsible innovation. *Research Policy*, vol. 42 (9), 1568–1580.
11. Chen, J., Yin, X., Mei, L. (2018). Holistic Innovation: An Emerging Innovation Paradigm. *International Journal of Innovation Studies*, vol. 2, 1–13.

The article was received by the editors 19.08.2024.

The article is recommended for printing 22.09.2024.